

Bartın Üniversitesi Kurumsal Akademik Arşiv Rehberi

İçindekiler

GİRİŞ	2
AÇIK ERİŞİM NEDİR?	2
AÇIK ERİŞİMİN AMACI NEDİR?	2
AÇIK ERİŞİMİN YARARLARI NELERDİR?	2
AÇIK ERİŞİMİN İLKELERİ NELERDİR?	3
DSPACE YAZILIMI	4
TELİF HAKLARI	5
AÇIK ERİŞİMDE İŞ AKIŞI	5
AÇIK ERİŞİME GÖNDERİ/KAYIT YAPMAK ZORUNLU MU?	6
AÇIK ERİŞİM NASIL KULLANILIR?	6
AÇIK ERİŞİME NASIL ÜYE OLUNUR?	6
AÇIK ERİŞİME KİMLER GÖNDERİ/KAYIT GİREBİLİR?	6
AÇIK ERİŞİME NASIL GÖNDERİ/KAYIT YAPILIR?	6
AÇIK ERİŞİME NELER KAYDEDİLİR?	7
SONUÇ	7

Giriş

Açık erişim sistemleri, bilginin daha hızlı ve daha çok kişiye kolayca ulaştırılmasını, yeni çalışmalar için kaynaklara kolay erişim ayrıcalığının sağlanması, daha önce aynı konuda neler yapıldığının kolayca belirlenmesi, yayınlara daha çok atıf yapılmasının sağlanmasının yanında, araştırmacıların ve kurumlarının saygınlıklarının artmasını sağlar. Açık erişim sistemleri kurumun entelektüel mirasını toplama, uzun dönem saklama işlevini yerine getirir ve geniş kitlelerin erişimine imkân sağlayacak biçimde yapılandırılır. Açık erişim sistemlerinde birimlerce üretilen kitap, makale, bildiri, tez, teknik notlar, proje çalışmaları, patentler, açık ders materyalleri gibi akademik dokümanlar derlenir.

Açık Erişim Nedir?

Açık erişim sistemleri, bağlı oldukları kurumun entelektüel birikimini yasal ve teknik engeller olmaksızın uygun ortamlarda bir araya toplayan, saklayan, koruyan ve erişimini sağlayan hizmetler bütünüdür.

Açık Erişimin Amacı Nedir?

Bartın Üniversitesi Kurumsal Akademik Arşivi, Bartın Üniversitesi'nin entelektüel birikimini bir araya toplayarak bir açık erişim sistemi oluşturmayı ve uluslararası standartlarda erişime sunmayı amaçlamaktadır. Diğer bir ifadeyle, bilginin yayılmasını kısıtlayan sorunların giderilmesi, bilgi teknolojisinin imkânlarından yararlanarak yeni bir sistem oluşturulması, Bartın Üniversitesi'nin ve çalışanlarının daha iyi tanınmasının sağlanması ve dolayısıyla saygınlığının artırılmasıdır.

Açık Erişimin Yararları Nelerdir?

Açık erişimin yararları iki başlık altında toplanabilir:

1) Kurumsal Yararları: Üniversitede yürütülen her türlü akademik faaliyetin bilimsel, toplumsal ve ekonomik ilişkisini ortaya koyarak üniversitenin değerini arttıran bir uygulamadır. Diğer yararları ise şöyle sıralanabilir:

- Üniversitenin görünürlüğünü ve saygınlığını artırır.
- Üniversitenin desteklediği çeşitli tanıtım ve araştırma sonuçlarına erişim sınırlamasını ortadan kaldırır.
- Üniversitenin desteklediği araştırmaları tekrar ücret ödeyerek ticari kaynaklardan satın almasını önler.

2) Bireysel Yararları: Son yıllarda yapılan araştırmalar, tüm bilim dallarında, erişilebilir bilgi kaynaklarının, geleneksel yollarla sağlanacak faydalarla karşılaştırıldığında 2-3 kat daha etkili sonuçları olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Açık Erişimin bireysel yararlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- İnternet sayesinde araştırma sonuçlarına ücretsiz ve hızlı erişim sağlar.
- Bilgi kaynaklarının daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak araştırmanın etkisini artırır.
- Bilgi kaynaklarının başka araştırmalara temel oluşturmasına aracılık eder.
- Araştırmaların tekrarını önler.

Açık Erişimin İlkeleri Nelerdir?

1) BÜ mensupları hakem değerlendirmesinden geçerek akademik bir dergide yayınlanması için onaylanmış makalesini (Yayıncılarla yapmış olduğu anlaşmaların koşullarını ihlal etmeyecek şekilde)

Kurumsal Arşive aktarmakla sorumludur.

2) Her BÜ Mensubu, entelektüel katkı sağladığı tüm akademik çalışmalarını, ambargo ve benzeri koşullar nedeniyle sınırlandırılmış veya tamamen engellenmiş olmadığı sürece son sürümlerini Bartın Üniversitesi Açık Erişim Sistemi'nde depolanmasını onaylar.

3) BÜ yüksek lisans ve doktora öğrencileri tezlerini bitirdikten sonra en geç bir ay içerisinde Kurumsal Akademik Arşive aktarmakla sorumludur. Ancak patent başvurusu yapılması düşünülen çalışmalar başvuru gerçekleştirildikten sonra patent yayını ile aynı tarihte arşive aktarılır.

4) Kurumsal Arşive konulan materyalin, açık erişime tam metin olarak açılması ya da açılmaması, sadece kurum içinde erişime veya belirli bir süreden sonra erişime açılma hakkı, yazarlar tarafından belirlenir.

5) Telif hakkı olan araştırmaların üst verileri kullanılabilir olduğunda, en kısa sürede arşivlenecek ve bu üst veriler arşivleme anından itibaren Açık Erişim olacaktır.

6) BÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı, yayınların derlenmesi ve standartlara uygun olarak BÜ Kurumsal Akademik Arşiv Sisteminde yer alması için Üniversite mensuplarıyla koordineli olarak çalışacaktır.

7) BÜ Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Kurumsal Akademik Arşiv Sisteminin kurulumu, güncellenmesi, yedeklenmesi, uzun dönem korunarak saklanması, erişime sunulması ve Yükseköğretim Açık Arşiv Sistemine açık erişim standartlarında veri aktarılması süreçlerini koordine eder.

8) BÜ mensupları, birden fazla kurumdan birden fazla yazarla işbirliği yaparak gerçekleştirdikleri çalışmalarını BÜ Kurumsal Akademik Arşiv Sisteminde depolayabilirler.

9) Birden fazla Bartın Üniversitesi mensubu tarafından gerçekleştirilmiş çok yazarlı çalışmalarda kaynağın depolanma sorumluluğu başyazara aittir.

10) Atama ve yükseltmeler ile diğer kurum içi değerlendirmelerde dikkate alınan bilimsel çalışmalar Kurumsal Akademik Arşiv Sisteminde arşivlenir.

DSpace Yazılımı

Açık erişim sistemlerinin temelini oluşturan kurumsal arşiv sistemleri için kullanılan yazılımlar, ücretsiz olan açık kaynak koldu yazılımlar ve çeşitli firmalar tarafından üretilen ücretli paket programlardan oluşmaktadır. BÜ Kurumsal Akademik Arşivi <http://acikerisim.bartın.edu.tr:8080/xmlui/> adresinde yayın yapmaktadır. DSpace kurumsal arşiv yazılımının bazı özellikleri aşağıda verilmiştir:

Adres	http://www.dspace.org/
Yazılımın Amacı	DSpace, kurum bünyesinde üretilen entelektüel çıktıları tutmak, depolamak, indekslemek, korumak, saklamak, tekrar yaymak amacıyla tasarlanmış bir sayısal arşiv sistemidir.
Özellikler	<ul style="list-style-type: none">- Tüm içerik türlerini (word, ppt, PDF, ses kaydı, video vb.) kabul eder,- Dublin Core üst veri standardını kullanır,- Özelleştirilebilir web ara yüzünü destekler,- OAI (Open Archives Initiative) uyumludur,- Ekleme/çıkarma yeteneği vardır,- İçerik sunumu için iş akışı işlemi sunar,- Tam metinde arama imkânı verir,- Tek merkezli olmayan sunuş işlemi sağlar,- Java API aracılığıyla genişletilebilir,- PostgreSQL veya Oracle veri tabanlarını kullanır,- Çoklu dil seçeneği vardır.- Onaylama, düzeltme, ret veya yazara dönülerek işlemi azaltma yoluyla içeriği oluşturma seçeneklerine sahip iş akışı özelliği vardır.- OpenAIRE uyumludur.- RSS Desteği vardır.
Destek	https://wiki.duraspace.org/display/DSPACE/Home
Kullanıcılar	http://registry.duraspace.org/registry/dspace

Telif Hakları

Bartın Üniversitesi (BÜ) adresli tüm yayınların "Bartın Üniversitesi Kurumsal Akademik Arşiv Politikası" hükümleri gereğince BÜ Kurumsal Akademik Arşivi'nde arşivlenmesi zorunludur. Arşivlenen yayınların açık erişime sunulabilmesi için yazarın veya Bartın Üniversitesi'nin, yayının telif hakkına sahip olması gerekir.

Yazarın ön baskı çalışmasını arşivlemek için izin isteme gereksinimi yoktur; çünkü telif hakkı sahibi kendisidir. Yazar, daha önce yayınlanmış çalışmasının bir kopyasını arşivlemek isterse telif hakkı sahibinin izni gerekir. Arşivlenecek çalışma, yayınlanacak son baskı olmadığı sürece, telif hakkı ihlali söz konusu değildir.

Kişisel arşivlemeye izin veren yayıncıların politikaları Sherpa/Romeo adresinden detaylı olarak incelenebilmektedir. Sherpa/Romeo, yayıncıların ön baskı ve son baskılar için telif hakkı ve kendi kendine arşivleme politikalarının arama yapılabilir veri tabanı. Nottingham Üniversitesindeki bu hizmet İngilizce, İspanyolca, Macarca ve Portekizcede olmak üzere dört dilde verilmektedir. Romeo yayıncıların koşullarını özetlemekte ve yayıncıları yazarlara sağlanan hakların düzeyini gösteren renklere göre sınıflamaktadır.

Açık Erişimde İş Akışı

a) Arşivleme: Arşivleme, BÜ Kurumsal Akademik Arşiv'inde depolanacak bilgi kaynağının yazarı tarafından üst verisinin oluşturularak dosya/dosyalarının yüklenmesidir. Arşivleme aşaması üst veri toplama, dosya yönetimi ve yayım iznini içerir. Üst veri toplama, belirlenen standarttaki veri kaydına göre yayının künye bilgilerinin BÜ Kurumsal Akademik Arşiv veri giriş formlarına girilmesi; dosya yönetimi ise en basit anlatımı ile çalışmanın elektronik kopyasının bu kayda eklenmesidir. Yayım izni ise, yazarın söz konusu yayını elektronik ortamda herkesin erişimine sunma hakkıdır.

b) Arşivleme Sonrası: Yazarın, çalışmasının elektronik kopyasını BÜ Kurumsal Akademik Arşiv'ine yükleme işlemini yapmasından sonra, yayının araştırmacıların erişimine açıldığı süreçtir. Bu süreçte BÜ Kurumsal Akademik Arşiv yöneticileri tarafından bazı işlemler yapılır. Bunlar:

- Kaynağın üst verisinin kontrolü.
- Üst veriye gerekli görülen girişlerin eklenmesi (konu başlığı vb.).
- Dosya geçerliliğinin ve içerik bilgilerinin yeterliliği ve doğruluğunun kontrolü.
- Erişim sınırlamalarının düzenlenmesi.

Açık Erişime Gönderi/Kayıt Yapmak Zorunlu mu?

Bartın Üniversitesi mensupları bilimsel nitelik taşıyan dokümanlarını Açık Erişim'e kaydetmekle sorumludur.

Açık Erişim Nasıl Kullanılır?

Açık Erişim'i araştırma ve içerik oluşturma amaçlı olmak üzere iki türlü kullanabilirsiniz:

a) Araştırma amaçlı kullanım: BÜ Kurumsal Akademik Arşivi, kaynakların üst verilerinde ve tam metinlerinde arama imkânı sağlar. Dolayısıyla araştırmacıların kaynaklara erişimini kolaylaştırır.

b) İçerik oluşturma amaçlı kullanım: İçerik oluşturma amaçlı kullanım için üyelik gerekir. Açık Erişim'e üye olan kullanıcılar, Açık Erişim yöneticisi tarafından yetkilendirildikleri koleksiyon/koleksiyonlara içerik gönderisi yapabilirler.

Açık Erişime Nasıl Üye Olunur?

BÜ Kurumsal Akademik Açık Arşivi'ne üye olabilmek için "Giriş" menüsü altındaki "Yeni Kullanıcı Kaydı-Kayıt İçin Buraya Tıklayın" seçeneği ile e-mail adresi girilir. Sistem girilen mail adresi için otomatik olarak doğrulama kodu ister. Mail adresinize e-posta ile sizin için bir aktiveleme linki gelir. Bu linkin yönlendirmesiyle, gerekli alanların doldurulmasının ardından üyelik gerçekleşir.

Açık Erişime Kimler Gönderi/Kayıt Girebilir?

BÜ Kurumsal Akademik Açık Arşivi'ne kayıt yapabilmek için iki koşul vardır:

- BÜ Kurumsal Akademik Açık Arşivi'ne giriş yapmak,
- Kayıt girmek istediğiniz koleksiyonda yetkili olmak.

Not: Bir koleksiyona gönderi yapabilmek için öncelikle " acikerisim@bartin.edu.tr " adresi aracılığıyla, BÜ Kurumsal Akademik Açık Arşiv yöneticisine bir mesaj atın ve bu mesajda gönderi yapmak istediğiniz koleksiyonlara "kayıt giriş yetkisi" istediğinizi belirtin. BÜ Kurumsal Akademik Açık Arşiv yöneticisi sizi yetkilendirdikten sonra gönderi yapabilirsiniz.

Açık Erişime Nasıl Gönderi/Kayıt Yapılır?

BÜ Kurumsal Akademik Açık Arşivi'ne kayıt yapabilmek için öncelikle sisteme giriş yapılır. Gönderi yapılacak olan bölüm, alt bölüm ve koleksiyon ("kayıt giriş yetkisi" verilmiş olması gereklidir) seçilir. Yeni bir gönderi başlatılır ve gönderi formu talimatlar takip edilerek doldurulur.

Açık Erişime Neler Kaydedilir?

Açık Erişim'e, Bartın Üniversitesi Çalışanları tarafından oluşturulan kitap ve kitap bölümleri, bilimsel makale, bildiri metinleri, tezler, proje raporları, teknik notlar, patentler, ödüllü çalışmalar, ders materyalleri vb. gibi bilimsel nitelik taşıyan yayınlar kaydedilir.

Sonuç

Bartın Üniversitesi için bir açık erişim sistemi oluşturulması yararlı ve gerekli bir uygulamadır. Kurumsal açık erişim sistemi oluşturma adımlarının dikkatli bir şekilde yürütülmesinde sayısız fayda vardır. Bu işte amaç, sadece bir açık erişim sistemi oluşturmak değildir. Oluşturulacak açık erişim sistemi ile Üniversite bünyesinde gerçekleştirilen çalışmaların derlenmesi, derlenen bu çalışmaların uluslararası standartlarda kaydının oluşturulması, bu yolla küresel indekslerde kayıtların yer alması sağlanır. Üniversitenin tanınırlığına önemli katkı sağlayacak Kurumsal Akademik Arşiv projesi için DSpace adlı yazılım tercih edilmiştir. Şu halde yazılım <http://acikerisim.bartın.edu.tr:8080/xmlui/> adresinde yayın yapmaktadır. Yazılımın içeriği ve ara yüz düzenlemesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ve Kütüphane Dokümantasyon Daire Başkanlığınca gerçekleştirilmiştir.

Bartın Üniversitesi Kurumsal Akademik Arşiv ile kurum bünyesinde üretilen kitap, makale, bildiri, tez, teknik rapor, patent, ödüllü çalışmalar, ders materyalleri gibi akademik çıktılar arşivlenebilmekte ve internet aracılığıyla sınırsız erişime açılabilir.

Bartın Üniversitesi Kurumsal Akademik Arşivi'nin varlığını koruyabilmesi, amacına ulaşabilmesi içerik sağlayıcıların yani akademisyenlerin desteğine bağlıdır.